

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті наведені основні складові сталого розвитку та освіти для сталого розвитку. Обґрунтована доцільність екологічної освіти майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та їх освіта для сталого розвитку. Вказані основні умови для успішного впровадження екологічної освіти та освіти для сталого розвитку.

Ключові слова: *освіта для сталого розвитку, екологічна освіта, майбутні фахівці фізичної культури і спорту.*

This article describes of the main components of sustainable development and education for sustainable development. The expediency of environmental education of future specialists in physical education and sports and their education for sustainable development is substantiated. The basic conditions for the successful implementation of environmental education and education for sustainable development are indicated.

Key words: *education for sustainable development, environmental education, future specialists in physical education and sports.*

У 1992 році лідери 179 країн, в тому числі й України, визначили нову Стратегію розвитку людства – сталий розвиток. З того часу було підписано цілий перелік міжнародних документів, направлених на впровадження стратегії сталого розвитку, серед яких – визнання освіти як основного рушійного чинника сталого розвитку [10]. Розробники проєкту Концепції переходу України до сталого розвитку зазначають: «Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, при якому задоволення потреб в природних ресурсах теперішніх поколінь не повинно ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти в них свої потреби, коли будуть узгоджені екологічні, економічні та соціальні складові розвитку, коли техногенне навантаження не буде перевищувати можливостей природного довілля до самовідновлення, а суспільство усвідомить перевагу екологічних пріоритетів над іншими [5, с. 40]. Це може бути досягнуто за умови освіченості населення у питаннях зі сталого розвитку, які прописані у Цілях сталого розвитку.

«Освіта для сталого розвитку» трактується як сучасний підхід до організації освітнього процесу, який включає інформування членів суспільства про основні проблеми сталого розвитку та формування відповідного світогляду, переорієнтацію навчання з передачі знань на встановлення діалогу, орієнтацію на практичне розв'язання місцевих проблем [6]. Вища освіта має одне з найважливіших значень для досягнення бажаного рівня сталого розвитку [7] і

повинна тривати протягом усього життя, охоплювати всі елементи життєвої сфери і бути включена у навчальні програми й освітні стандарти на усіх рівнях здобуття освіти, а також у неформальну освіту та просвіту. Це забезпечить населення знаннями та навичками з питань сталого розвитку та сприятиме додатковій можливості вести здоровий спосіб життя в гармонії з природою [10, с. 4].

Серед задач Стратегії освіти для сталого розвитку (Вільнюс, 2005) обов'язковим відмічено засвоєння педагогами знань, які дозволять включати питання сталого розвитку у дисципліни, які вони викладають [10]. Для досягнення масового охоплення населення країни освітою для сталого розвитку кожен викладач повинен здійснювати освітню діяльність цього напрямку. Тобто діяльність педагогічних працівників тільки одного профілю (наприклад природничого) є малоефективною і недостатньою. Підтвердженням цього може бути ситуація з екологічною освітою в Україні. На жаль, масове впровадження її в нашій державі так і не відбулося. У більшості випадків екологічна освіта із завершенням шкільного навчання припиняється; надалі вона може тривати на природничих факультетах закладів вищої освіти та частково – технічних. У більшості закладів вищої освіти дисциплін екологічного спрямування взагалі не передбачено, у чому можна пересвідчитись, переглянувши освітні програми на офіційних сайтах закладів вищої освіти. За таких умов реалізації екологічної освіти та неналежної її підтримки з боку держави, з кожним роком маємо погіршення екологічної ситуації в нашій країні. Для більш успішного результату щодо реалізації стратегії сталого розвитку, нашими закордонними колегами одним з найважливіших чинників визнано партнерство і співробітництво між різними організаціями та обов'язкова підтримка держави. Якщо аналізувати діяльність навчальних закладів, тільки залучення усього педагогічного колективу дозволяє досягти успіхів у екологічній освіті та освіті для сталого розвитку, тільки спільними діями та власним прикладом, який базується на дотриманні принципів сталого розвитку, можна сформувати системне мислення та зорієнтувати свідомість молодого покоління на досягнення сталого розвитку [8].

Оскільки сталий розвиток включає економічну, екологічну і соціальну складові, то кожен викладач повинен володіти компетентностями відповідно до цих складових, тобто мати відповідний рівень економічної, екологічної та соціальної освіти. Тільки в такому разі викладач вмітиме знаходити матеріал економічного, екологічного і соціального характеру, який відповідатиме його дисципліні, і вводити такий матеріал у навчальні програми.

Оскільки з 2018 року спорт визнано однією з рушійних сил сталого розвитку нарівні з освітою [9] і, згідно з оновленими освітніми програмами для загальноосвітніх навчальних закладів від 2017 року, навчальні програми з фізичної культури передбачають формування основних ключових компетентностей та мають у змісті наскрізні змістові лінії, які відображають положення Стратегії сталого розвитку й потребують від учителя володіння

відповідними знаннями і вміннями, вкрай важливою є належна підготовка фахівців фізичної культури і спорту.

Нами неодноразово наголошувалося на важливості екологічної освіти фахівців фізичної культури і спорту та було розроблено і адаптовано відповідно до специфіки майбутнього фахівця фізичної культури і спорту навчально-методичний пакет з дисципліни «Основи екології» [1, 2, 3]. За нинішніх умов вбачаємо актуальною не тільки екологічну освіту майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, а освіту для сталого розвитку в цілому. З цією метою нами розроблено курс «Основи сталого розвитку суспільства», вивчення якого сприятиме формуванню необхідних компетентностей для успішної професійної діяльності майбутнього фахівця фізичної культури і спорту з питань освіти в інтересах сталого розвитку [4].

Зважаючи на світові тенденції щодо стратегії подальшого розвитку людства, сучасні зміни в освітніх нормативних документах України та загрозливу екологічну ситуацію в державі, вкрай необхідною є екологічна освіта та освіта для сталого розвитку усіх без винятку педагогічних працівників, в тому числі й майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Усманова Г. О. Екологічна освіта в професійній підготовці фахівців з туризму // Туризм і краєзнавство : збірник наукових праць. Додаток до Гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О. М., 2014. С. 180–185.

2. Усманова Г. О. Лабораторний практикум з екології для студентів факультету фізичного виховання. Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2013. 144 с.

3. Цигура Г. О. Питання збереження і охорони природних ресурсів у підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту // Natural Resources of Border Areas under a Changing Climate. The 3rd International Scientific Conference : the program, abstracts (Ukraine, Chernihiv, September 24–27, 2019). Chernihiv : Desna Polygraph Publishing House, 2019. С. 95.

4. Цигура Г. О. Підготовка студентів факультету фізичного виховання до освітньої діяльності з питань сталого розвитку // Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. 2019. Вип. 3(159). С. 236–242.

5. Шапар А. Г. Про Концепцію переходу України до сталого розвитку // Екологія природокористування. 2006. Вип. 9. С. 37–61.

6. AGENDA 21 (1992). In : United Nations Conference on Environment & Development. United Nation Sustainable Development. Retrieved from : <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

7. Higher Education in the Twenty-first Century Vision and Action (1998). World Conference on Higher Education. Paris : UNESCO. Retrieved from : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000116345>

8. Lynch T. [United Nations Sustainable Development Goals: Promoting health and well-being through physical education partnerships](#) (2016). Cogent Education, 3. UNSP 1188469. Retrieved from : <http://doi.org/10.1080/2331186X.2016.1188469>.

9. Sport as an enabler of sustainable development (2018). Resolution adopted by the General Assembly. [A/RES/73/24](#). Retrieved from : <https://undocs.org/en/A/RES/73/24>.

UNECE Strategy for Education for Sustainable Development adopted at the High-Level Meeting of Environment and Education Ministries (Vilnius, 17–18 March 2005). CEP/AC.13/2005/3/Rev.1. Retrieved from : <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2005/cep/ac.13/cep.ac.13.2005.1.e.pdf>.

УДК: 378.147.091.33 – 027.22:57]:159.922.8

Лариса Шаповал

ВРАХУВАННЯ СХИЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ ДО РИЗИКУ ЯК УМОВА УСПІШНОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Стаття присвячена безпековим аспектам навчального процесу в закладах середньої освіти під час проходження студентами педагогічної практики з біології. Розкриті особливості підліткового віку, що виражаються у схильності учнів до невиправданого ризику та можливими негативними наслідками, пов'язаними з ним. Висвітлені основні вимоги до вчителя стосовно організації безпечних умов навчання біології.

Ключові слова: педагогічна практика з біології, майбутні вчителі біології, безпека поведінки, підлітки, психологічні особливості підліткового періоду.

The article deals with the safety aspects of the educational process in secondary education institutions during the course of the students of pedagogical practice in biology. The features of adolescence related to students' exposure to undue risk and the potential negative consequences associated with it are revealed in it. The main requirements to the teacher concerning the organization of saving conditions of teaching of biology are explained.

Key words: pedagogical practice in biology, future biology teachers, behavioral safety, adolescents, psychological features of adolescence.

Педагогічна практика студентів – це важливий етап підготовки фахівця, що передбачає використання здобутих теоретичних знань для проведення